

BEKLENTİ KILAVUZU STRATEJİSİNİN 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİLERİNE ETKİSİ¹

THE EFFECT OF ANTICIPATION GUIDE STRATEGY ON 8TH GRADE STUDENTS' READING COMPREHENSION SKILLS

ВЛИЯНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПУТЕВОДИТЕЛЯ НА УСВОЕНИЕ ПРОЧТЁННОГО МАТЕРИАЛА УЧАЩИХСЯ ВОСЬМОГО КЛАССА

Mustafa Onur KAN*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, beklenti kılavuzu stratejisinin 8. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine etkisini belirlemektir. Çalışma grubu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Antakya ilçesine bağlı alt sosyo-ekonomik düzeydeki bir ortaokulda 8. sınıfa devam eden 20'şer kişilik iki gruptan oluşmaktadır. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çalışma sürecinde deney grubunda Türkçe derslerinde beklenti kılavuzu stratejisi kullanılmış, kontrol grubuna ise herhangi bir müdahalede bulunulmamış ve dersler programdaki şekliyle işlenmiştir. Altı hafta süren uygulamada kullanılan beklenti kılavuzları araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Verilerin çözümlenmesinde Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Mann Withney U Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, beklenti kılavuzu stratejisinin 8. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlamalarını anlamlı düzeyde artırdığı belirlenmiştir. Deney grubuyla kontrol grubu arasında deney grubu lehine bir fark olmakla birlikte iki grubun sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Okuma, Okuduğunu anlama, Okuma stratejileri, Beklenti kılavuzu.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the effect of anticipation guide strategy on 8th grade students' reading comprehension skills. The study group consists of 8th grade students who are educated in a secondary school which is low socio-economical status and located in Antakya. The study was conducted on two groups which were consisted 20 students. In the study, a quasi-experimental research design with pre-test post-test and control group was used. In study process, in experimental group anticipation strategy had been used in Turkish lessons. The control group lessons had continued as stated in program. Anticipation guides used in six weeks application process were formed by the researcher. Mann Whitney U and Wilcoxon Signed Ranks Test were used to analyze the data. In the study it was obtained that anticipation guide strategy significantly increases 8th grade students' reading comprehension. On the other hand, although the difference in favor of the

¹ DOI : 10.17498/kdeniz.6611

* Yrd. Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, Eđt. Fakóltesi, İlköđretim Bölümü, mustafaonurkan@gmail.com.

experimental group between experimental group and control group, there was not significant difference between the two group's post-test scores.

Key Words: Reading, Reading comprehension, Reading strategies, Anticipation guide.

АННОТАЦИЯ

Цель этой статьи определить влияние стратегического путеводителя на усвоение прочитанного материала учащимся восьмого класса. Целевой группой составляли ученики восьмого класса 2015-2016 учебного года социально-экономической средней школы Антакийского района. Они были распределены на две группы, каждая из них составляла из 20 учеников. В исследовании были использованы предтестовые-посттестовые полужэкспериментальные методы. Во время работы в экспериментальных группах, на уроках турецкого языка была применена стратегия т.н. "справочника итогов". При работе не было применено никакого вмешательства и уроки проходили по распорядку. Метод был применён в течении шести недель. Применённый путеводитель состоял соискатель. При анализе данных были применены испытательные тесты Wilcoxon и тесты Mann Withney U. По итогам исследования было установлено, что стратегический путеводитель эффективно повлияло на усвоение прочитанного материала. Между экспериментальной и контрольной группой была установлена разница по итогам посттестовых данных. Экспериментальная группа по положительным оценкам превзошла контрольную группу.

Ключевые слова: чтение, усвоение прочитанного материала, стратегии по чтению, справочник итогов.

GİRİŞ

Anlama becerilerinden olan okuma, önbilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci (Akyol, 2010: 1) şeklinde tanımlanmaktadır. Okuma sürecinde okuyucular; okudukları ile önbilgileri arasında ilişki kurar, okuduklarından çıkarımlar yapar ve anlamlı fikirler üretir (Arı, 2014: 539). Söz konusu tanım ve açıklamalarda okuma becerisinde önbilgilerin kullanımına ve işlevine dikkat çekilmektedir.

Okuma, okuyucunun anlamayı gerçekleştirmek için çeşitli stratejileri kullandığı etkileşimli bir süreçtir (Booth, 1998: 8). Bu bağlamda okuma sürecinde okuma öncesi, okuma esnası ve okuma sonrası olmak üzere çeşitli okuma stratejilerinden yararlanır, zira bir okuma etkinliğinin temel amacı, okuduğunu anlamadır (Hock ve Mellard, 2005). Bu çalışmada temel alınan beklenti kılavuzu stratejisi de okuma öncesi stratejiler arasında değerlendirilmektedir. Ülper'e (2010: 82) göre, okuma öncesi stratejiler, okurun eski bilgileri ile metindeki yeni bilgiler arasındaki bağlantıyı kurmaya yarar.

Beklenti kılavuzu stratejisi, "tahmin" aracılığıyla öğrencilerin mevcut bilgilerini kullanmalarında onlara yardım eder (Cramer, 2004: 301). Akyol'a (2006: 34) göre "İyi okuyucular sürekli tahmin yapmaktadırlar. Bu okuyucular için okuma bir anlamda tahminler yapma ve tahminlerin doğru ve yanlışlığını kontrol etmedir". Bu bağlamda tahmine dayalı beklenti kılavuzu stratejisi ile hem öğrencilerin önbilgileri harekete geçirilir hem de öğrenciler metne motive edilir. Öğrencilerin tahmin, bağlantı kurma ve sorgulama

gibi altbecerilerinin kullanılmasını da sağlayan (Head ve Readance, 1992) söz konusu strateji; çeşitli metin türleriyle kullanılmaya uygundur (Meirafoni, Amir, Fitrawati, 2014: 153).

Beklenti kılavuzu stratejisinin oluşturulma ve uygulama süreci şu şekilde gerçekleşmektedir: (Head ve Readance, 1992; Forget, 2004; Buehl, 2014; Duffelmeyer, 1994; Kozen, Murray, Windell, 2006; Meirafoni, Amir, Fitrawati, 2014; Ortlieb, 2013; İkhlas & Perpisa, 2013)

A) Okunacak metne dair öğrencilerin önbilgilerini harekete geçirecek dört ile altı arasında açıklama içeren bir beklenti kılavuzu oluşturulur. Kılavuzda, özel açıklamalar yerine temel konu ve kavramlara işaret eden genel açıklamalar yer alır. Ayrıca, kolayca cevaplanabilecek ve hazır bilgi niteliğinde açıklamaların tercih edilmemesi gerekmektedir. Beklenti kılavuzunun amacının, öğrencilerin önbilgilerini harekete geçirmek ve onları okumaya motive etmek olduğu; öğrencilerin bilgilerini test etmek olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır.

B) Oluşturulan beklenti kılavuzu öğrencilerle paylaşılır. Bu çalışmada da kullanılan kılavuzlardan biri örnek olarak Şekil 1’de sunulmaktadır:

Şekil 1: Beklenti Kılavuzu Örneği

Okuma Öncesi		Açıklama	Okuma Sonrası	
Katılıyorum	Katılmıyorum		Katılıyorum	Katılmıyorum
		İnsanların doğuştan gelen çeşitli yetenekleri vardır. Cesaretin hayattaki rolü çok önemli değildir. Yetenekler, hiçbir şey yapılmaya da gelişir. İnsanların hepsinde cesaret vardır. Bir kişi, bir insanın başarılarının sebebi olabilir.		

Öğrenciler beklenti kılavuzunu inceler ve metni okumadan önce açıklama sütunu altında yer alan her bir açıklama için “Okuma Öncesi” sütunundaki *Katılıyorum* veya *Katılmıyorum* seçeneklerini işaretlemeleri istenir. Öğrencilerin görüşleri arkadaşlarının görüşleriyle karşılaştırılır ve her açıklamanın neden işaretlendiği sınıfça tartışılır.

C) Öğrencilerin metni okumaları sağlanır. Metin okunduktan sonra ise öğrencilerin görüşlerinin değişip değişmediğine karar vermeleri ve her bir açıklama için "Okuma Sonrası" sütunundaki *Katılıyorum* veya *Katılmıyorum* seçeneklerini işaretlemeleri istenir. Ayrıca öğrencilerden kararlarına dair metinden kanıtlayıcılar bulmaları ve arkadaşlarıyla tartışmaları beklenir. Öğrencilerin düşüncesi değiştiyse bunun nedeni sorulur.

Öğrencilerin hem akademik başarılarında hem de kişisel gelişimlerinde etkisi olan okuduğunu anlamaya ilişkin çalışmalar öğrenme sürecinde önemli bir yere sahiptir.

Alanyazında beklenti kılavuzu stratejisinin okuduğunu anlamaya etkisini inceleyen çalışmalar (örn. Kozen, Murray, Windell, 2006; Ortlieb, 2013) olmakla birlikte söz konusu stratejinin Türkçe okuduğunu anlamaya etkisini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma, alanyazındaki beklenti kılavuzu stratejisi tartışmalarına Türkçe üzerinden katkı sağlayabilir. Bununla birlikte, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında tahmin etkinlikleri olmakla beraber beklenti kılavuzu stratejisinin daha sistematik olması ile söz konusu etkinliklerden farklı olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, beklenti kılavuzu stratejisinin 8. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine etkisini belirlemektir.

YÖNTEM

Bu çalışmada beklenti kılavuzu stratejisinin okuduğunu anlamaya etkisini incelemeye yönelik öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen (bkz. Cohen, Manion ve Morrison, 2005) kullanılmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grupları oluşturulduktan sonra, uygulama öncesi her iki gruba okuduğunu anlamaya ilişkin öntest; uygulama sonrası ise söz konusu gruplara sontest uygulanarak aldıkları puanlar tespit edilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Antakya ilçesine bağlı alt sosyo-ekonomik düzeydeki bir ortaokulda eğitim gören 40 8. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Kontrol grubunda 11'i kız, 9'u erkek olmak üzere 20 öğrenci; deney grubunda da 11'i kız, 9'u erkek olmak üzere 20 öğrenci yer almaktadır.

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin okuduğunu anlama testine ilişkin öntest puanları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Testinden Aldıkları Öntest Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	20	19.08	381.50	171.50	.438
Kontrol	20	21.93	438.50		

Tablo 1'de deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin deney öncesi okuduğunu anlama testinden aldıkları sıra toplam puanları arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir ($U= 171.50$, $p> 0.05$). Buna göre, araştırma başlamadan önce deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin puanları açısından fark olmadığı, yani her iki grubun birbirine denk gruplar olduğu söylenebilir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Uyar (2015) tarafından geliştirilen okuduğunu anlama testleri kullanılmıştır. 8. sınıf düzeyi için geliştirilen ikisi öyküleyici, ikisi bilgilendirici metinlerde okuduğunu anlama seviyesini ölçmek üzere hazırlanan testlerin KR 20 güvenirlik kat sayıları şu şekildedir (Uyar, 2015):

8. sınıf düzeyi birinci öyküleyici metne ait soruların (5 soru) KR 20 güvenirlik kat sayısı: .77

8. sınıf düzeyi ikinci öyküleyici metne ait soruların (5 soru) KR 20 güvenirlik kat sayısı: .70

8. sınıf düzeyi birinci bilgilendirici metne ait soruların (5 soru) KR 20 güvenirlik kat sayısı: .76

8. sınıf düzeyi ikinci bilgilendirici metne ait soruların (5 soru) KR 20 güvenirlik kat sayısı: .72

İşlem: Çalışma sürecinde deney grubunda Türkçe derslerinde beklenti kılavuzu stratejisi kullanılmış, kontrol grubuna ise herhangi bir müdahalede bulunulmamış ve dersler programdaki şekliyle işlenmiştir. Altı hafta süren uygulamada kullanılan kılavuzlar araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Hem deney hem kontrol grubunda süreci aynı Türkçe öğretmeni yürütmüştür. Süreci yürüten Türkçe öğretmeni 29 yaşında, kadın, Türkçe eğitimi bölümü mezunu ve 5 yıllık mesleki deneyime sahiptir.

Söz konusu öğretmene uygulama öncesinde beklenti kılavuzu stratejisi hakkında bilgi verilmiş ve uygulama sürecinin tüm aşamaları açıklanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde, öntest-sontest arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla Bağımlı Gruplar T Testi ve Bağımsız Gruplar T Testi yapılması planlanmıştır, ancak bu testin gereklerinin sağlanamaması nedeniyle parametrik olmayan testlerden Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Mann Withney U Testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerinin okuduğunu anlama testinden aldıkları öntest-sontest puanlarının karşılaştırılması ile ilgili analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin okuduğunu anlama testine ilişkin öntest-sontest puanları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Testinden Aldıkları Deney Öncesi ve Deney Sonrası Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	Sontest-Öntest	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	P
Deney Grubu	Negatif Sıra	1 ^a	3.00	3.00	-3.497 ^b	.000
	Pozitif Sıra	16 ^b	9.38	150.00		
	Eşit	3 ^c				
Kontrol Grubu	Negatif Sıra	9 ^d	8.89	80.00	-.645 ^c	.519
	Pozitif Sıra	7 ^e	8.00	56.00		
	Eşit	4 ^f				

a. $Sontest < Öntest$ b. $Sontest > Öntest$ c. $Sontest = Öntest$ d. $Sontest < Öntest$ e. $Sontest > Öntest$

f. $Sontest = Öntest$

Tablo 2’ye göre, deney grubundaki öğrencilerin okuduğunu anlama testinden aldıkları öntest ve sontest toplam puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülürken ($z = -3.497^b$, $p < 0.05$), kontrol grubundaki öğrencilerin puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($z = -.645^c$, $p > 0.05$). Fark puanlarının sıra ortalamaları ve toplamları dikkate alındığında her iki gruptaki farkın pozitif sıralar (sontest puanı) lehine olduğu tespit edilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin okuduğunu anlama testine ilişkin sontest puanlarına Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3: Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Testinden Aldıkları Sontest Puanlarının Karşılaştırılması

Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	20	22.80	456.00	154.000	.209
Kontrol	20	18.20	364.00		

Tablo 3 incelendiğinde deney grubundaki öğrenciler ile kontrol gruplarındaki öğrencilerin okuduğunu anlama testinden aldıkları sontest puanları arasında anlamlı fark görülmemektedir ($U= 154.000$, $p>0.05$). Buna karşın deney grubu öğrencilerinin sıra ortalamaları ve toplamalarının kontrol grubu öğrencilerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, beklenti kılavuzu stratejisinin 8. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine etkisi incelenmiştir. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre, beklenti kılavuzu stratejisi 8. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlamalarını anlamlı düzeyde artırmaktadır. Deney grubuyla kontrol grubu arasında deney grubu lehine bir fark olmakla birlikte iki grubun sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İki grup arasında anlamlı fark çıkmamasında çalışma gruplarındaki öğrenci sayısının etkili olduğu söylenebilir. Alanyazındaki çalışmalarda (Ortlieb, 2013; Kozen, Murray, Windell, 2006; Duffelmeyer, 1994; Head ve Readence, 1992) da beklenti kılavuzu stratejisinin öğrencilerin okuduğunu anlama düzeylerini artırdığı ifade edilmektedir.

Beklenti kılavuzu stratejisi, öğrencilerin önbilgilerini harekete geçirir, okuyacaklarına dair düşünmelerini sağlar ve onları okunacak metne motive eder. Bununla birlikte öğrenciler; artalan bilgileri ile yeni bilgiyi birleştirebilirler ve eğer artalan bilgilerini kullanırlarsa metnin bütününe daha kolay anlarlar (Meirafoni, Amir, Fitrawati, 2014: 155). Alanyazındaki çalışmalarda (Warsnak, 2006; Chen, 2008; Thongyon ve Chiramanee, 2011) da önbilgileri harekete geçirmenin okuduğunu anlamayı geliştirdiğini tespit edilmiştir. Ayrıca, çeşitli metin türleriyle kullanılmaya uygun (Meirafoni, Amir, Fitrawati, 2014: 153) beklenti kılavuzu stratejisi ile öğrenciler etkileşimli ve sosyal oldukları için söz konusu strateji onların ilgisini çeker (Richardson, 2000'den akt. Kozen, Murray, Windell, 2006: 199).

Bu araştırmanın sonuçları ve beklenti kılavuzu stratejisinin değinilen avantaj ve işlevleri göz önünde bulundurulduğunda söz konusu stratejiden Türkçe derslerinde yararlanılabileceği düşünülmektedir. 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında önbilgileri harekete geçirecek tahmin etkinlikleri bulunmakla birlikte beklenti kılavuzu stratejisi daha sistematik olması ile söz konusu etkinliklerden ayrılır. Farklı sınıf düzeylerinde beklenti kılavuzu stratejisinin okuduğunu anlamaya etkisi incelenebilir ve bu çalışmanın sonuçlarıyla karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akyol, H. (2006). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Akyol, H. (2010). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Arı, G. (2014). Beşinci sınıf öğrencilerinin kullandığı ASOAT ve YO-DE okuma stratejilerinin anlamaya etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. 10 (2): 535-555

Booth, D. (1998). *Guiding the reading process*. Markham, Ontario, Canada: Pembroke publisher.

Buehl, D. (2014). *Classroom strategies for interactive learning*. Newark, DE: International Reading Association.

Chen, C. (2008). The effect of background knowledge and previews on elementary native Mandarin-speaking English language learners' reading comprehension. Unpublished doctoral dissertation, University of Florida.

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2005). *Research methods in education* (5th edition). New York: Routledge Falmer.

Cramer, R. L. (2004). *The language arts: a balanced approach to teaching reading, writing, listening, talking, and thinking*. Boston: Pearson Education, Inc.

Duffelmeyer, F. (1994). Effective anticipation guide statements for learning from expository prose. *Journal of Reading*, 37, 452-455.

Forget, M. (2004). *Max teaching with reading and writing: Classroom activities for helping students learn new subject matter while acquiring literacy skills*. Victoria, Canada: Trafford Publishing.

Head, M. H. & Readence, J. E. (1992). Anticipation guides: Using prediction to promote learning from text. In E.K. Dishner, T. W. Bean, J. E. Readence and D.W. Moore (Eds), *Reading in the content areas: Improving classroom instruction* (3rd ed., pp. 227-233). Dubuque: Kendall/Hunt.

Hock, M. & Mellard, D. (2005). Reading comprehension strategies for adult literacy outcomes. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 49(3): 192-200.

Ikhlas, S. & Perpisa, L. (2013). Teaching reading by combining anticipation guide with questioning the author strategy for junior high school. *Pendidikan Bahasa Inggris Vol 2*, No 1.

Kozen, A.A., Murray, R.K. & Windell, I. (2006). Increasing all students' chance to achieve: Using and adapting anticipation guides with middle school learners. *Intervention in School and Clinic*. Vol. 41, No. 4.

Meirafoni, Y., Amir, Z. & Fitrawati (2014). The effect of using anticipation guide strategy on students' reading comprehension at second grade of SMA N 1 Batusangkar. *JELT Vol. 2 No.2 Serie B*

Ortlieb, E. (2013). Using anticipatory reading guides to improve elementary students' comprehension. *International Journal of Instruction*. Vol.6, No.2

Roozkhon, M. & Samani, E. R. (2013). The effect of using anticipation guide strategy on Iranian EFL learners' comprehension of culturally unfamiliar texts. *Mediterranean Journal of Social Sciences*. Vol 4 No 6

Thongyon, N. & Chiramane, T. (2011). The effects of pre-reading activities on reading comprehension ability. *The 3rd International Conference of Humanities and Social Science*.

Uyar, Y. (2015). Öz düzenlemeye dayalı okuma becerisinin geliştirilmesi ve anlamaya etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ülper, H. (2010). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Nobel Yay.

Warsnak, A.D. (2006). The effects of activating prior knowledge before reading on students with and without learning disabilities. Unpublished doctoral thesis, University of Wichita State.

Wood, K. D., Lapp, D., Flood, J. & Taylor, D. B. (2008). *Guiding readers through text: Strategy guides for new times*. 2nd ed. Newark, DE: International Reading Association.